

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, [http:// www.kp.org.pl](http://www.kp.org.pl)

Świebodzin, 25 maja 2016

**Minister Środowiska
Warszawa**

W związku z projektem planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003, przedkładam następujące uwagi i wnioski:

1. Identyfikacja zagrożenia powinna opisywać zagrożenie w obszarze. Nie powinna być ograniczona do podania nazwy zagrożenia wg europejskiego katalogu oddziaływań w obszarach Natura 2000.
2. Słusznie zidentyfikowano, jako najpoważniejsze zagrożenie dla obszaru, zamiany warunków wodnych. Opis powinien jednak wyjaśniać, że „obniżenie poziomu wód gruntowych” jest potencjalnym skutkiem pracy urządzeń wodnych w sposób nie w pełni uwzględniający potrzeby ptaków oraz niewłaściwej konserwacji i utrzymywania urządzeń wodnych, a potencjalnie także budowy nowych lub odbudowy dawnych rowów.
3. Zagrożeniem, które powinno być wskazane przynajmniej jako potencjalne, są polowania, a w szczególności:
 - a) polowania na gatunki będące przedmiotami ochrony, skutkujące bezpośrednim ich zabijaniem;
 - b) omyłkowe lub przestępcze zabijanie gatunków chronionych w trakcie polowania¹;
 - c) polowania na ssaki wykonywane w miejscach skupień ptaków i skutkujące płoszeniem ptaków;
 - d) oddziaływanie rozpraszanego w środowisku śrutu ołowianego.
4. Niezrozumiała jest identyfikacja zagrożenia „*Biotyczne i abiotyczne procesy naturalne (z wyłączeniem katastrof naturalnych), polegające na międzygatunkowych interakcjach wśród zwierząt – drapieżnictwo, konkurencja, w szczególności związane z konfliktem pomiędzy akwakulturą a ptakami rybożernymi oraz pobierającymi pokarm ryb*”, tym bardziej że wśród gatunków, których ono dotyczy, nie znajdują się tylko gatunki rybożerne.
5. Konkretyzacji wymagałoby zagrożenie „*Ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka, w szczególności przez sporty i różne formy czynnego wypoczynku, rekreacji uprawiane w plenerze, turystyka piesza, jazda konna, jazda na pojazdach niezmotoryzowanych*”. Chodzi tu zapewne o nadmierną turystykę, w tym przyrodniczą (płoszenie ptaków przy próbach ich obserwacji), wchodzenie ludzi w miejsca okresowo kluczowe dla ptaków, wędkowanie.

¹ Mimo braku danych pochodzących bezpośrednio z tego obszaru Natura 2000, badania w innych obszarach na stawach w Polsce wskazują na bardzo dużą skalę zjawiska - por. Wiehle 2016 Śmiertelność ptaków w wyniku polowań na Stawach Zatorskich w obszarze Natura 2000 „Dolina Dolnej Skawy. Chronimy Przyr. Ojcz. 72, 2: 110–129. Nie ma przesłanek, by na Stawach Przemkowskich oczekiwać innej sytuacji.

6. Istotnym, a nie podanym zagrożeniem (i to rzeczywistym, a nie potencjalnym!), jest budowa elektrowni wiatrowych w pobliżu obszaru. W szczególności, dotyczy to farmy wiatrowej planowanej w okolicach Gaworzyc.

Ornitolog Pan Paweł Frąckowiak przekazał Klubowi Przyrodników w sierpniu 2015 r. następujące informacje: „W okresie 2010-2015 prowadziłem na terenie wyrównane obserwacje ornitologiczne, podczas których w miesiącach wiosennych żurawie napotykałem podczas ok. 90% wizyt, każdorazowo w liczbie 2-32 osobników. Obserwacje dowodzą, że teren ten jest miejscem regularnego żerowania żurawi. Korzysta z niego od kilku do kilkunastu ptaków w okresie letnim i do kilkudziesięciu osobników ptaków podczas ptasich migracji (...). Na tym terenie zagęszczenia ptaków szczególnie w okresach wiosennych i jesiennych przelotów są wg mojego doświadczenia duże lub wysokie, a ptaki chętnie korzystają z tego terenu jako miejsce żerowania z uwagi na mozaikę pól, atrakcyjność upraw i bliskość obszarów gdzie mają swoją ostoję tj. Stawów Przemkowskich. Obszar jest całorocznie odwiedzany przez parę bielików. W powyższym okresie na tym terenie obserwowałem przelot labędzi niemych i krzykliwych w liczbie od 1 do 16 sztuk, oraz ich żerowanie głównie na rzępaczykach”. Zdaniem Pana Pawła Frąckowiaka, opartym na obserwacjach ornitologicznych, teren projektowanej elektrowni stanowi „bezpośrednie zaplecze żerowe dużej populacji błotniaka stawowego gnieżdżącego się na Stawach Przemkowskich i Bagnach Przemkowskich”, co jest oparte na obserwacjach błotniaków na rozpatrywanym terenie oraz ich przelotów na kierunku między tym terenem a Bagnami Przemkowskimi.

7. Warunki odnoszące się do „działalności łowiska komercyjnego” powinny być sprecyzowane, a nie odnoszone do „utrzymania stanu istniejącego”, gdyż w kilka lat po wydaniu rozporządzenia nie będzie już wiadomo, co było „stanem istniejącym”. także w innych miejscach, nieprawidłowe jest formułowanie warunków utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony jako odniesień do nie opisanego stanu aktualnego.
8. Warunki „tworzenia nowych ścieżek edukacyjnych i dydaktycznych oraz budowę wież obserwacyjnych, wiat, ukryć do fotografowania i obserwowania ptaków” powinny być ściśle określone w planie, a nie tylko ograniczone do „porozumienia ze sprawującym nadzór nad Obszarem”.
9. Warunki utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony co do zasady nie mogą być formułowane z użyciem słów „dążenie do...”. Warunkiem jest określony stan, a nie dążenie do niego.
10. Nieprawidłowe jest generalne wyłączenie z „konieczności utrzymania właściwego stanu nawodnienia obszaru” działań „w terenach zabudowanych, związanych z realizowaniem funkcji osadniczych miejscowości, bieżącej konserwacji i utrzymania urządzeń melioracyjnych, prac koniecznych do utrzymania ekstensywnej tradycyjnej gospodarki rybackiej na stawach karpionych, realizacji funkcji przeciwpowodziowych polderów, działań związanych z czynną ochroną przyrody, działań koniecznych ze względu na ochronę upraw rolniczych”. Ochrona obszaru wymaga, by wszystkie te działania były właśnie realizowane z uwzględnieniem potrzeby optymalizacji warunków wodnych dla ptaków – choć nie wyklucza uwzględniania także innych interesów społecznych.

Dla stanu ochrony siedlisk ptaków obojętne jest przecież, z jakiej przyczyny podejmowane są ewentualne działania powodujące odwodnienie tych siedlisk. Tym samym, warunki utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony nie mogą być uzależnione od motywu podejmowania określonych działań z zakresu gospodarki wodnej.

W szczególności, trzeba tu zwrócić uwagę, że praktycznie wszystkie działania skutkujące osuszaniem siedlisk ptaków w Polsce wynikają zwykle z zamiaru „ochrony upraw rolniczych” oraz „utrzymania cieków i urządzeń melioracyjnych”.

Ogólne przyznanie priorytetu ochronie przeciwpowodziowej, ochronie upraw rolnych, czy pracom utrzymaniowym przed ochroną obszaru Natura 2000 stanowiłoby naruszenie obowiązków wynikających z art 6.3 i art 6.2 dyrektywy siedliskowej.

11. Warunek „na pozostałym obszarze należy utrzymać minimalny spływ wody zgodny z ukształtowaniem terenu, bez wymuszania spływu przez prace melioracyjne” jest słuszny, lecz należy doprecyzować znaczenie pojęcia „prace melioracyjne”. Należy tu uszczegółowić, że obejmują one budowę, odbudowę, rozbudowę, remont i utrzymywanie urządzeń melioracyjnych – ponieważ wszystkie wymienione rodzaje prac mogą przyspieszać spływ wody.
12. Formułując warunek „powierzchnia drzewostanów, których wiek przekracza 100 lat nie powinna być zmniejszana”, należy zapisać, poniżej jakiego poziomu nie powinna być zmniejszana (jaki jest stan obecny).
13. Ekstensywny chów ryb definiowany jest jako stawowy wychów ryb, podczas którego nie nawozi się stawów i nie dokarmia się ryb. Wydajność produkcji wynosi orientacyjnie od $50 \div 80$ kg/ha. Gospodarowanie zakładające produkcję do 350 kg/ha rocznie i dokarmianie ryb nie powinno być określane jako „ekstensywne”.
14. Warunek „Utrzymanie ekstensywnej i tradycyjnej gospodarki rybackiej na stawach karpioowych (...) zgodnej z (...) z uwzględnieniem konieczności ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk” wymaga właśnie skonkretyzowano, jakie konkretnie są warunki ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk.
15. Formułując warunek „Utrzymanie ekstensywnego gospodarowania rolniczego” należy sprecyzować, jakie kryteria powinno spełniać użytkowanie rolnicze, by było uznane za ekstensywne.
16. Zapis „Prowadzenie monitoringu stanu populacji kormorana czarnego (*Phalacrocorax carbo*) oraz jego wpływu na efektywność produkcji rybackiej oraz utrzymanie jego populacji poniżej 15 par” jest sprzeczny z SDF obszaru, wg którego kormoran w tym obszarze Natura 2000 w ogóle nie występuje. W przypadku występowania kormorana, należy przed ustanowieniem planu odzwierciedlić ten fakt w SDF.
Nieuzasadnione wydaje się przy tym wskazywanie ograniczenia liczebności populacji kormorana jako warunku utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu przedmiotów ochrony – liczna obecność kormorana nie przeszkadza przedmiotom ochrony. Nie jest jasne, o jaką „populację kormorana” miałyby chodzić (łęgowa? okazjonalnie przebywająca?). Absurdalne jest założenie, że przy liczebności kormoranów > 15 szt., gospodarka rybacka na stawach zaniknie.
17. Zamiast „Niewskazane jest polowanie na ptaki w obszarze oraz w odległości do 500 m od jego granicy”, należy zapisać konkretnie, że takie polowania nie mogą być prowadzone².
18. Jako warunek zachowania integralności obszaru zaproponowano „uwzględnianie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, rzeczywistych potrzeb Obszaru oraz przedmiotów ochrony, dla których go wyznaczono”. Plan ochrony powinien właśnie wskazać, jakie konkretnie są „rzeczywiste potrzeby Obszaru oraz przedmiotów ochrony, dla których go wyznaczono” w zakresie zagospodarowania przestrzennego.
19. Słusznie wskazano, jako warunek zachowania integralności obszaru i spójności sieci, „ograniczenie lokalizowania w granicach Obszaru instalacji napowietrznych mogących powodować kolizję z ptakami, zwłaszcza linii energetycznych o poziomym układzie

² Sama potrzeba wykluczenia polowań na ptaki w obszarze, lub przynajmniej w niektórych jego częściach, nie nasuwa wątpliwości

przewodów, a także ograniczenie lokalizowania masztów turbin wiatrowych w bliskim sąsiedztwie Obszaru, w tym w korytarzach ekologicznych łączących Obszar z innymi oraz na trasach przelotowych ptaków migrujących”, lecz należałoby wskazać, np. kartograficznie, co oznacza „bliskie sąsiedztwo obszaru” i gdzie znajdują się ‘korytarze ekologiczne łączące Obszar z innymi oraz trasy przelotowe ptaków migrujących”.

20. Słusznie wskazano, jako warunek zachowania integralności obszaru i spójności sieci, „ograniczenie zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie Obszaru”, lecz należałoby wskazać, np. kartograficznie, co oznacza „bezpośrednie sąsiedztwo obszaru” i czym się różni od „bliskiego sąsiedztwa”, o którym mowa w innych punktach.
21. Co oznacza „prowadzenie melioracji gruntów Obszaru w sposób zrównoważony, nie powodując nadmiernego odpływu wód (drenowania)”)? Rowy melioracyjne służą zwykle właśnie do drenowania i powodowania odpływu wód.
22. W rozdz. 4 plan powinien ustalać, a nie tylko „proponować” wskazana do zmian w istniejących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Akt prawny służy do wprowadzania norm, a nie do „proponowania” czegokolwiek.
23. Czy nie ma potrzeby określenia wskazań do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego? Wydaje się, że np.
 - a) Obszary, na których nie powinny być lokalizowane linie energetyczne i elektrownie wiatrowe, powinny być odzwierciedlone w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gmin,
 - b) Właśnie w studiach gmin powinny być odzwierciedlone obszary wyłączone z zabudowy,
 - c) Potrzeby ochrony obszaru Natura 2000 w zakresie ograniczenia odwodnień, zachowania nie zainwestowanej strefy buforowej i zachowania korytarzy ekologicznych powinny być odzwierciedlone jako uwarunkowanie zagospodarowania przestrzennego.

Wskazaniem do studiów powinno być m. in wprowadzenie do nich w/w elementów.

24. Określając działanie ochronne „Prowadzenie tradycyjnej ekstensywnej gospodarki rybackiej na stawach karpowych” należy wskazać warunki brzegowe określające gospodarkę rybacką jako „tradycyjną i ekstensywną”. Ekstensywny chów ryb w stawach z definicji bazuje na odżywianiu się ryb pokarmem naturalnym i wyklucza dokarmianie ryb.
25. „Utrzymywanie populacji lęgowej kormorana czarnego (*Phalacrocorax carbo*) na poziomie nieprzekraczającym 15 par” nie powinno być działaniem ochronnym w planie ochrony obszaru Natura 2000, ponieważ nie jest to potrzebne żadnemu z przedmiotów ochrony w obszarze. Zapis ten służy tylko wygodzie gospodarki rybackiej na stawach i poprawieniu jej bilansu ekonomicznego; przy czym gospodarka taka jest możliwa nawet wówczas, gdy na stawach żeruje kilkaset kormoranów. Absurdalna wydaje się liczba 15 osobników kormorana.

Kormoran jest ponadto gatunkiem chronionym i ewentualne ograniczanie jego populacji lub płoszenie możliwe jest tylko w drodze indywidualnego, uzasadnionego konkretną sytuacją, odstępstwa od przepisów ochrony gatunkowej, które może być przyznane tylko po indywidualnym zbadaniu i spełnieniu ściśle określonych przesłanek. Akt prawa nie może więc nakazywać takich działań jako działania ochronnego.

26. Planując redukcję ssaków, należałoby wyraźnie odróżnić eliminację norki europejskiej (inwazyjnego gatunku obcego) od redukcji rodzimych gatunków (dzik, lis). Drapieżnictwo gatunków rodzimych wydaje się naturalnym czynnikiem ekologicznym, nie wymagającym interwencji.

27. Projektowane wskaźniki właściwego stanu ochrony gatunków ptaków odnoszą się (z wyjątkiem rycyka) wyłącznie do stanu populacji tych gatunków. Należy wprowadzić także wskaźniki odnoszące się do cech siedliska tych gatunków (podobnie jak jest dla rycyka) oraz do perspektyw ich ochrony, dopiero bowiem te trzy parametry umożliwiają określenie stanu ochrony gatunku.
28. Jeżeli monitoring stanu ochrony ma być prowadzony „zgodnie z metodyką dotyczącą poszczególnych gatunków”, należy podać tę metodykę albo przynajmniej wskazać jej źródło referencyjne.
29. W rozdziale „Określenie monitoringu stanu ochrony ptaków i ich siedlisk...” należy dodać metody monitoringu siedlisk, a nie tylko populacji ptaków.
30. Uzasadnienie projektu nie jest zgodne z samym projektem, zawiera opis środków ochronnych, których w obecnej wersji projektu nie ma. te środki ochrony (np. zmiany do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zmiany planów urządzenia lasu stanowiące de facto warunek właściwego stanu ochrony odnoszący się do gospodarki leśnej) powinny być przywrócone do treści projektu.

z poważaniem